

La presa de Jesús

*Maria Joana Virgili Gasol
Josep Serra valls*

La nit de Dijous Sant, Jesús fou detingut.

L'escena de la Presa, amb la incorporació de Pere que talla l'orella a Malcus, ha estat molt representada a partir de l'època del renaixement, però no és tan habitual si retrocedim en el temps. Us en presentaré breument algunes, però, m'he pres la llibertat de mostrar-vos-en una en especial. Especial per diversos motius: és desconeguda per molts, de difícil accés, respon a la voluntat expressa d'una dona, posseeix una bellesa exquisida i rau a prop nostre.

*Us desvetllaré el seu amagatall. **Santes Creus.***

L'ordre cistercenc prohibeix: cimboris, campanars, vitralls acolorits, ... és a dir demana austeritat total. Què va passar perquè a la façana del monestir de Santes Creus s'hi construís un vitrall gòtic acolorit i figurat? La resposta l'aporta la reina Blanca d'Anjou, casada (12 anys), amb el rei Jaume II el Just (28 anys), en compliment del tractat d'Agnani. El 1295, la reina, llegà el seu cos al cenobi, com ja ho havien fet el seu sogre, el rei Pere el Gran (1282), i el seu espòs, Jaume II el Just (1292). El monestir es convertí en panteó reial.

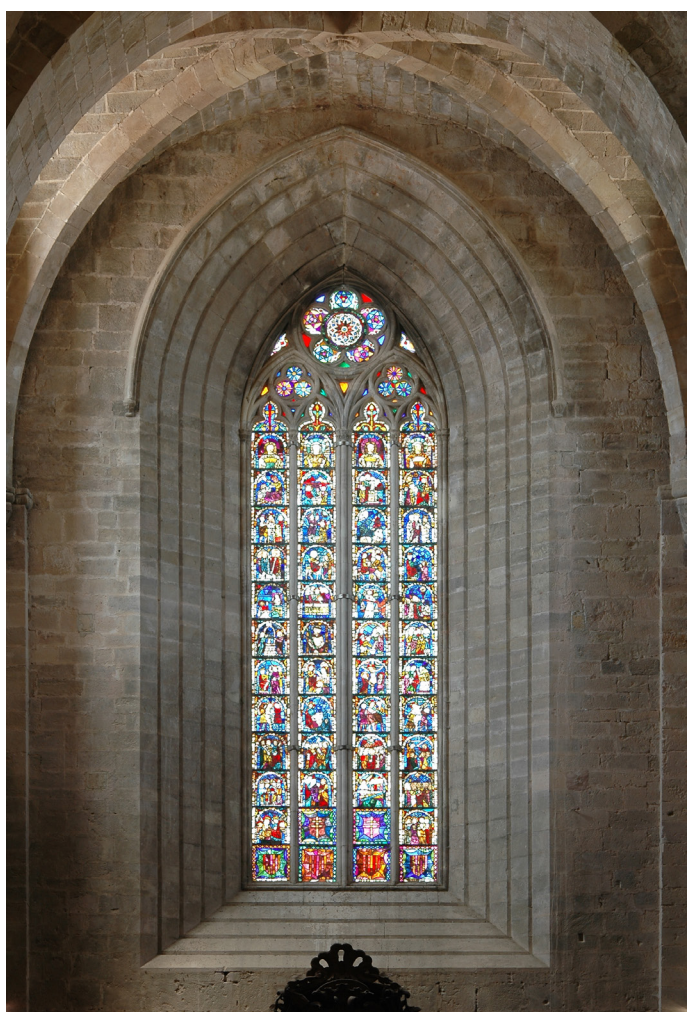
Per aquest motiu la reina hi fa grans aportacions monetàries, i arriba a trencar la rigidesa cistercenc mercès a les bones relacions dels reis amb l'abat Bonanat. Entre d'altres múltiples beneficis, com ara donar-li la titularitat de capella reial, es construeix un claustre gòtic nou, que substitueix l'antic romànic, que es recorda amb un bonic relleu, en el sòcol de la seva tomba.

Però Blanca és descendent dels reis de França, i té en el record la Saint Chapelle de París. Tement perdre la vida de part, com li havia anunciat el metge de la cort, demana a l'abat construir a la façana un formós vitrall gòtic amb 48 escenes de la vida de la Verge i de Crist.

Un document, datat a Lleida el 30 de juny de 1300, en el que consta una donació de 3000 sous barcelonins per un obra que ha demanat fer en el monestir ens confirma aquest fet. Un segon document, localitzat recentment ens certifica que el 1293, el vitraller Pere d'Insa, vitraller, hi estava hi treballant. La reina morí en el desè part, com li havien predit a l'edat de 27 anys essent mare de 10 fills.

El gran finestral d'estil gòtic és ubicat damunt de la porta principal de l'església major i consta de quaranta-vuit escenes de mida reduïda (50 x 50 cm). Mostra certes reminiscències romàniques en la forma de compartimentar cadascuna de les composicions, de proporcions petites, i la manera de concebre les formes. Tanmateix tenim escenes més enriquides que les romàniques i que han guanyat en dinamisme, valors temporals i força narrativa. Observem, endemés, un principi de relació espacial entre les figures, que en algunes escenes, com la que ens ocupa, són ordenades en diferents plans. Una d'elles ens mostra la Presa de Jesús i és la que comentarem.

El treball de les escenes, tant pel que fa a la composició com a la realització dels petits detalls, ens recorda el treball

d'un miniaturista. L'artista, tot i tenint en compte que seria impossible d'apreciar des del pla de la basílica, realitzà amb gran finor les figures, destacant l'expressió del rostre dels personatges fins a fer-los capaços d'expressar tristesa, alegria, tendresa o la fúria del botxí. Podem dir que el llenguatge de la narració, dins algunes de les escenes arriba a la màxima expressió. Sorprenen els petits detalls, acurats, quasi perfectes obres d'art com el ganivet amb el qual Sant Pere talla l'orella del soldat Malcus i que ens revelen les escenes com a treballs miniats.

La presa de Jesús.

L'escena transcorre en la foscor de la nit, simulada pels vidres blau cobalts del fons, que dificulten l'entrada de la llum, i que contrasta amb els rostres dels personatges, suposadament enllumenats per les torxes que portava la multitud com cita l'evangelista Joan(18, 4).

El conjunt de l'episodi, sota un arc de mig punt, emmarca a Crist en el centre, acompanyat, a la seva dreta per Judes i, el soldat Malcus que reforça la seva autoritat empuyant l'espasa, i a l'esquerra l'oficial en cap que s'afanya en acomplir l'ordre del Sanedrí. Més enllà, però encara a la dreta de Jesús, veiem a Simó Pere, escenificant el passatge descrit per l'evangelista Joan (18,10-12): “Es va treure l'espasa que portava i d'un cop tallà l'orella dreta al criat del gran sacerdot. Aquell criat es deia Malcus. Jesús digué a Pere: Guarda't l'espasa a la beina; ¿no he de beu-

re de la copa que el Pare m'ha donat?”

Darrera la multitud, soldats i oficials dels sacerdots principals i les piques sobresortint per damunt dels caps, ens descriuen el nombre i la violència de la Presa, en contrast amb la mansuetud de Jesús.

Si exceptuem el gest de Pere i el significat de l'escena en sí, no es visualitzen imatges que manifestin violència, no hi ha crits -les boques estan tancades-, no hi ha signes de lluita, d'oposició, de rebel·lia,... sinó que senzillament ens relata l'episodi bíblic.

El primer que ens crida l'atenció de la figura de Jesús és la seva majestuositat i serenitat decidit a acceptar l'únic camí possible, la seva mort ja anunciada. Tanmateix, no ofereix resistència, aixeca la mà dreta en senyal de pau i tanca lleugerament els ulls tot inclinant el cap, en gest d'acatament, per rebre el petó de la traïció que li brinda Judes, un dels seus amadíssims, que l'ha traït amb un acte extern d'amor, un petó, que aquí pren forma de senyal beguina i cínica de l'amor. La seva passió ha començat.

La senzillesa de la composició, amb la voluntària i forçada economia de figures, segueix les directrius de la recerca de la veritat en les imatges religioses del quasi acabat segle XIII (1293). L'escena provoca en l'espectador el sentiment d'estar immers en el passatge bíblic, forçat a participar en l'agressió a l'Innocent, que s'adverteix clara a través de la seva expressivitat.

Us mostro també, algunes de les poques representacions, murals, museístiques o en pintura que conservem d'aquesta època.

Detall de mosaic S. XI. Monestir ortodox de Nea Moni – Illa de Quios (Grècia)

Pintura mural s. XI. Església dels Sants Julià i Basilissa de Bagüés (Saragossa)

Giotto di Bondone pintor i arquitecte italià. 1302

Museu Louvre S.XIV

Fra. Angelico. 1433

Retaule major (1490-1503) de Gil de Brabant de la col·legiata de Santa Maria la Major de Bolea (Osca)

Publicat a l'opuscle de la Confraria de la Presa de Jesús. Setmana Santa 2019.

M Joana Virgili Gasol